

263. 4.

VOORLOOPIG VERSLAG.

Algemeene beschouwingen.

Verscheidene leden, lettende op de voornaamste strekking van dit wetsontwerp, te komen tot een beperking der Rijksuitgaven voor het nijverheidsonderwijs, erkennen, dat de kosten van dat onderwijs te hoog zijn. Zij weten dit vooral hieraan, dat het nijverheidsonderwijs veel te grootsch is opgezet. De exameneischen zijn te zwaar, het aantal diploma's veel te groot, het leerplan overladen, de salarissen te hoog, de opleiding te duur. Met nadruk vroeg men aan de Regeering, zoo spoedig mogelijk een commissie te willen benoemen, om op korten termijn de Regeering van advies te dienen omtrent de vraag, hoe het nijverheidsonderwijs eenvoudiger en daardoor goedkooper kan worden.

Sommige leden drongen er in 't bijzonder op aan, dat aan de opleidingsinrichtingen de bevoegdheid zou worden toegekend, onder toezicht van gecommiteerden, zelf de examens af te nemen aan de door haar opgeleide leerlingen.

Sommige leden gaven opnieuw den wensch te kennen, dat het landbouwhuishoudonderwijs naar het Departement van Binnenlandsche Zaken en Landbouw zou worden overgebracht.

Andere leden meenden, dat, hoe men over deze vraag op zich zelf moge denken, het bij dit wetsontwerp niet de juiste gelegenheid is om tot die overbrenging te besluiten.

Artikelen.

Artikel 4. Sommige leden verklaarden de voorgestelde aanvulling van art. 23 der Nijverheidsonderwijswet niet te kunnen beschouwen als de voorziening in een leemte, zooals de Memorie van Toelichting zegt, doch veeleer als de uiting van een toenemend streven om de beslissing over de interne inrichting van scholen, in welke kosten het Rijk bijdraagt, zooveel mogelijk over te brengen naar het Departement van Onderwijs. Zij waren echter van oordeel, dat aan meer centralisatie — practisch neerkomend op meer bureaucratie — bij ons onderwijs allerminst behoefte bestaat. De eisch in artikel 23 gesteld, dat de voordracht slechts mag bevatten „benoembaren”, scheen hun alleszins voldoende. Wenscht de Regeering een gelijke behandeling van de door het Rijk gesubsidieerde bijzondere en de door het Rijk gesubsidieerde gemeentelijke nijverheidsscholen in zake de voordrachten voor de benoeming van leerkrachten, dan is er grond om in artikel 22 der wet den eisch van goedkeuring der voordracht door den Minister te schrappen.

Artikel 5. Door zeer vele leden werd opgemerkt, dat de voorstelling, in de Memorie van Toelichting gewekt, als zou artikel 25 der Nijverheidsonderwijswet reeds nu aan de Regeering de vrijheid laten om aan scholen van nijverheidsonderwijs, die aan de door de wet gestelde eischen voldoen, al dan niet het subsidie van 70 pct. der netto-kosten van de school toe te kennen, niet kan worden aanvaard. Zij handhaafden de reeds vroeger uitgesproken meening, dat het artikel, zooals het thans luidt, aan nijverheidsscholen, die volgens de bestaande wet zijn opgericht, een recht op het wettelijk Rijkssubsidie toekent. Dit volgt zoowel uit de in het artikel gebezigde uitdrukking

„wordt . . . subsidie verleend”, welk voorschrift een imperatief karakter draagt, als uit de geschiedenis der bepaling. Wat het laatste betreft, werd er in het bijzonder de aandacht op gevestigd, dat de Minister bij de behandeling van art. 25 der wet in de vergadering der Tweede Kamer van 25 Juni 1919 (*Handelingen* 1919—1920, bladz. 2767) het volgende verklaarde: „Bij het concipieeren van dit artikel stond de overweging op den voorgrond, dat wij moesten trachten een zekeren grondslag voor de subsidieering van de ambachtsscholen te krijgen. Indien tot op het oogenblik het ambachtsonderwijs ergens geldelijke schade van heeft geleden, dan was het zeker van de onzekerheid met betrekking tot wat het als subsidie zou erlangen. Vaste maatstaven werden niet aangegeven, het eene college verwees dikwijls het bestuur naar het andere en dientengevolge was de oprichting of instandhouding van de ambachtsscholen onzeker. Daarom heb ik gestreefd naar vastlegging van het percentage van financieele ondersteuning in de wet, zoodat men nu weet, waaraan iedere school toe is.”

Hier werd derhalve duidelijk uitgesproken, dat nijverheidsscholen, die aan de eischen der wet voldoen, aan artikel 25 een vaste aanspraak op Rijkssubsidie ontleenen. Zoo is de wet in de eerste jaren van haar toepassing ook steeds geïnterpreteerd. Hoe de Minister thans in de Memorie van Toelichting kan verklaren, dat de voorgestelde wijziging van art. 25, welke die aanspraak opheft, slechts strekt om „de oorspronkelijke bedoeling duidelijker tot uitdrukking te brengen”, verklaarde men niet te begrijpen. De in de laatste twee jaren gevolgde practijk, waarbij subsidieaanvragen voor op te richten nijverheidsscholen, hoewel deze ten volle beantwoordden aan de eischen der wet, eenvoudig werden afgewezen — men wees op de uitvoerige lijst dezer scholen, medegedeeld op blz. 27—29 der Memorie van Antwoord betreffende de Onderwijsbegroting voor 1924 — kon men bezwaarlijk anders qualificeeren dan als schennis der wet.

Tegen het voorstel om thans uitdrukkelijk in de wet vast te leggen, dat de subsidieering van nijverheidsscholen door het Rijk facultatief wordt gesteld, bestond bij vele leden ernstig bezwaar. De subsidieering van ons nijverheidsonderwijs wordt daardoor overgeleverd aan ministerieele willekeur. Dit is te bedenkelijker, nu het, blijkens de toelichting van het voorstel, de bedoeling is de subsidieering afhankelijk te stellen niet alleen van onderwijskundige overwegingen, doch ook van den financieelen toestand van het land. Elke vaste grondslag wordt aldus aan ons nijverheidsonderwijs onttrokken.

Eenige leden opperden de onderstelling, dat het de bedoeling der Regeering zou zijn, aan het woord „kan” in het gewijzigde artikel 25 de beteekenis toe te kennen, die daaraan in de Middelbaar-onderwijswet ten onrechte door de Regeering wordt toegekend. Op die wijze scheidt men evenwel verwarring en worden onze wetten onverstaanbaar. Wil de Regeering inderdaad, wat zij feitelijk voorstelt, laat zij het dan duidelijk zeggen en voorstellen, dat aan nijverheidsscholen subsidie wordt verleend naar goedvinden van den Minister van Onderwijs. De Staten-Generaal zullen dan moeten beoordeelen, of zij daarmede akkoord gaan.

Andere leden konden zich niet met de voorgestelde wijziging geheel vereenigen. Nu 's Rijks financieele toestand zoo moeilijk is, is het niet mogelijk aan nijverheidsscholen vaste aanspraken op Rijkssubsidie te geven. De Regeering is bij de subsidieering wel verplicht zich af te vragen, of de draagkracht van het land de uitgaven toelaat. Naar hun meening wordt thans in de Nijverheidsonderwijswet nog te veel geregeld.

Hiertegen werd weder opgemerkt, dat men toch zeer voorzichtig moet zijn met het toekennen van zoo groote bevoegdheden aan den Minister; de ervaringen in den laatsten tijd ten aanzien van het lager onderwijs opgedaan, toonen het gevaar daarvan voldoende aan.

Sommige der laatst aan het woord zijnde leden verklaarden, dat, indien er op het nijverheidsonderwijs moet worden bezuinigd, zij de voorkeur zouden geven aan een volkomen stopzetting van de subsidieering gedurende zekeren termijn ten aanzien van nieuw op te richten scholen, dan aan een

volkomen willekeurige regeling, als thans in art. 25 wordt voorgesteld.

Verscheidene leden vroegen, de bepaling zoo in te richten, dat het Rijk bij de subsidieering van nijverheidsscholen niet gebonden zal zijn aan het bedrag van zeventig ten honderd der nettokosten. Indien het Rijk dit percentage te hoog acht voor een bepaalde inrichting, maar de gemeente, al of niet gesteund door de provincie, een hooger bedrag dan dertig ten honderd van de kosten wil storten, welk bezwaar kan er tegen bestaan, dat het Rijk in zoodanig geval een lager subsidie verstrekt? Een regeling in dezen zin verdient de voorkeur boven hetgeen wordt voorgesteld. Zooals thans ten opzichte van de subsidieering wordt gehandeld, kunnen duizenden jongelui niet op nijverheidsscholen of cursussen geplaatst worden, tenzij gemeenten en particulieren alle kosten betalen. Volgens het medegedeelde in de Memorie van Antwoord betreffende hoofdstuk I der Staatsbegroting voor 1924 bestaat er zelfs groote kans, dat reeds gevestigde scholen zullen moeten worden opgeheven.

In aansluiting aan de laatste opmerking betoogden verscheidene leden, dat de nijverheidsscholen, die onder vigueur der thans geldende wettelijke regeling zijn geopend, in ieder geval recht hebben op het wettelijk subsidie. Zij achtten het gewenscht, dat dit in een overgangsbepaling uitdrukkelijk zou worden vastgelegd en dat daarbij ook met een normalen groei van die instellingen rekening zou worden gehouden.

Voorts werd opgemerkt, dat bestaande nijverheidsscholen en cursussen, die voor één of meer bepaalde klassen subsidie hebben ontvangen, in elk geval dit subsidie zullen moeten blijven genieten, totdat de leerlingen dier klasse of klassen den geheelen cursus hebben doorloopen.

Artikel 7. Gevraagd werd, of de woorden in het eerste lid: „die op Rijkssubsidie krachtens artikel 25 voor het volgend jaar aanspraak maken”, niet moeten worden gewijzigd, nu artikel 25, zooals de Regeering voorstelt het te doen luiden, niet langer een aanspraak op Rijkssubsidie erkent.

Eenige leden achtten het gewenscht, in het tweede lid achter de woorden: „in vierjaarlijksche termijnen” in te voegen: „ten bedrage van drie zevenden van het bedrag, door het Rijk verstrekt”. Andere leden achtten die toevoeging niet bepaald noodig en zelfs onjuist, voor geval het Rijk niet langer zeventig ten honderd der kosten van de school mocht bijdragen.

Opgemerkt werd, dat met „vierjaarlijksche termijnen” vermoedelijk bedoeld is: „driemaandelijksche termijnen.”

Artikel 9. De bezwaren, hierboven aangevoerd tegen het facultatief stellen van Rijkssubsidie aan scholen van nijverheidsonderwijs, werden evenzeer ingebracht tegen de voorgestelde wijziging van artikel 39 der Nijverheidsonderwijswet, waardoor ook voor het, volgens de voorschriften der wet toegepast, leerlingwezen de aanspraak op Rijkssubsidie verloren gaat.

Aldus vastgesteld 5 Maart 1924.

VISSCHER.

KETELAAR.

SURING.

VAN DER MOLEN.

VAN WIJNBERGEN.